dum suaagit, circumspicit quid astantes moliantur, caput, pedes, & manus similes admodum humanis habet,& per omnia plurimum inter animalia characterismos imitatur hominis;huius rationem consultum est illius anathomiam diligentissimè perspicere, & examinare quantum interior dispositio,& in quibus ab hominis interioribus differat,quo animales virtutes,ex interiorum characterismo,innotescant. Existimo enim illas ab hoc dependere,aut speciatim à natura inditas,per hũc tanquam idoneum instrumentum in opus excitari,quod tamen ambiguum videtur. Apparet enim vnumquodq; in se suæ naturæ principium quoddam habere,quod tamen cum intereunte interit, ita vt causa cuiusque naturæ ipsi rei concreata sit,& non aliunde insit. Facienda est autem cuiusque speciei anatomia,quò omnium inter se animalium differentia interna perspiciatur, & differentiæ virtutum animalium ex diuersitate characterismorum innotescant:sic inuenies quibus de causis virtutes animales excellentiores sint in volatilibus quam in piscibus, in terrestribus animalibus quam in volatilibus,in homine quam in terrestribus animalibus, & deprehendes elegantissimum ordinem à minus solidis ad solidiora,ab imperfectiore ad perfectiora, à minus viuacibus ad viuaciora,à temporarijs ad æterna. Vescuntur omnia animalia è terra natis,vnumquodque quod suæ naturæ conuenientius est,cuius naturaliter delectum habet, & hoc scire est vtile. Etsi enim natura cuiusque,alimentum in suam speciem mutat,aliquid tamen virtutis inest herbis & fructibus, quod autem ad suam naturam vtcunque flectit & immutat, præcipuè vbi est affinitas naturarum, & digestio facilis, quinetiam venena immurant,sed vi contrariæ naturæ,& corrumpunt. Aues etiam piscibus vescuntur tanquam cognatione affinitatis, & vnumquodq; suæ naturæ propinquiore gaudet, eadem specie excepta,quæ à singulis animalibus colitur,præterquam ab homine suæ originis oblito. Habent venenosa animalia,præterquam quod naturam alicubi vtilem possident, hoc commodi,quod passim venena ad se trahunt,ijsq; que aluntur, ipsa autem ab alijs absumuntur sine noxa, ita natura animaliũ incolumitati prouidit. Vna autẽ hic relinquitur quæstio soluenda: vtrum ea quæ nunc est, animaliũ natura & conditio futura fuerit,si homo non peccasset? Moritura haud dubiè erant absoluto vitæ periodo,& sibi mutuo in cibum futura,alioqui multiplicationem illorũ mundus non potuisset capere, & quorsum immortalia fuissent,cum tantum seruitio hominis destinata essent, cum tot indiuidua multiplicata nulli vsui erant futura? hominem autem reuerita fuissent eique obedientia, Gen. enim 1.cap.v 28.29.30. constituit Deus Adamum dominum omnium quæ sub cœlo sunt. Et Gen.2.v. 21. fecit Deus Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, quas mortua animalia procul dubio dederant, cessauerat enim Deus iam antea creare.

FABRICÆ MVNDI

Caput decimumseptimum.

De hominis creatione,& prima ac principali creationis intentione.

QVartus gradus creandorum & perfectissimus, est homo, in cuius vsum & seruitium hactenus omnia creata sunt,& quemadmodum illa omnia inter se ordinem & harmoniam ad mutuam opem habent,ita & hæc simul omnia ad hominem certã in natura,qualitatibus & operationibus conformitatem & harmoniam habent, & propterea homo microcosmus à græcis appellatur. Est autem hæc conformitas & harmonia, quantum ad animal hominis attinet. Porro nobilius quiddam multò in homine est, quod omnium creaturarum dignitatem excedit, nimirum anima rationalis,secundum quam ad similitudinem & imaginem Dei conditus est, & quia homo secundum substantiam est animal rationale,& benedictionem accepit vt crescat & multiplicetur,generatione videlicet suæ speciei: non est dubium,quin ex ea benedictione, etiam generandi animam rationalem, potentiam acceperit,quæ præcipua est speciei pars, quam in singulis hominibus de nouo creari minimè conuenit,cum 7. die Deus ab omni creationis opere cessauerit, & sabbatum egerit. Et sunt in hoc inferiore mundo adhuc reliquiæ eius materiæ,ex qua cœlestia & supercœlestia creata sunt, vt sit superioris mundi ad inferiorem naturalis inclinatio & sympathia, & inferioris ad superiorem respectus & desiderium,hinc enim & superiorum ad inferiora procliuitas & cooperatio dependet. Nobilissimum autem quod in superiore est mundo, est cœlum empyreum, siue aquæ supercœlestes, ex quo creatos ostendi angelos,vt etiam ex huius in hoc inferiori mundo reliquijs,generari possit anima rationalis;& quid ni possit, cum ex multo crassiore & ignobiliore materia terræ aurum, quod est incorruptibile generetur. Aeterna igitur & immortalis anima multò magis ex supercœlestium aquarum reliquijs generari potest,vt sitsimilis angelis, & benedictio ac mandatum Dei ad generandum, ac multiplicandam speciem,potentiam generandi animam ex talibus reliquijs dedit. Iam vide quæ dona spiritus sancti siue Dei, sint in hac anima: sunt intellectus, ratio, iudicium, memoria, amor verè boni, iustitia, gaudium in spiritu sancto, libera electio voluntatis, & si quæ sunt alia. In his enim similitudinem Dei habet, & imaginem in immortali animæ rationalis substantia. Creatus autem est homo hoc ordine & modo. Primum ex APHAR siue luto figuram humanam plasmauit, in qua haud dubiè ea viscera quæ primum in generatione fiunt, vt cor, deinde epar, & quæ immediatè à corde pendent, formari cœperunt,quibus formatis inspirauit,

inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Per os & nares viuentia omnia spiritum attrahunt, quo cor accenditur vita & motu, ita per nares & os flauit spiritum, in quo haud dubiè erat ex reliquijs aquarum supercœlestium, aut prius in corporis compage aliquid earum conceptum erat, ex quo anima rationalis à comitante spiritu sancto tandẽ formata est, prius tamen per communem aërem vita animalis procurata est, non enim eadem anima rationalis est,& animal viuificans,siquidem diuersa habent munia,& præeunte animalis anima,manet rationalis,& est animalis anima certa harmonia & communis operatio interiorum viscerum,ad vitam animalis conspirans,rationalis autem imago diuinæ essentiæ. Quod autem animalia vitam sunt nacta, simili aëris flatu operante spiritu Dei haud dubiè factum est, tametsi id non dicatur, in similibus enim similiter Deum operatũ esse facile intelligitur. Dona quæ anima rationalis secum attulit,necessaria erant in homine, si imago Dei esse debebat,vt opera Dei contemplaretur,& creatorem suum agnosceret, veneraretur & coleret,cognitio enim Dei requirebatur ad scopũ creationis hominis, quæ enim beatitudo ei apud Deum fuisset sine eius cognitione? Cum ergo summam Dei potentiam & bonitatem cognosceret,& suauis illi esset contemplatio & familiaritas Dei, voluit Deus in illo experiri,an qui maximis donis ab illo ditatus erat,quibus Deo obsequi poterat,Deum creatorem suũ agnosceret ac reuereretur: voluntariam enim & spontaneam obedientiam & dilectionem requirebat tam beneficus pater,qua colendus esset,& gratum ille Deo obsequium fecisset:facillimum illi præceptum imposuit, ne ex vna arbore, vbi tam multæ erant optimorum aspectu & sapore fructuum ederet, ab ea sola abstineret, & credibile est illum Deo aliquandiu obsequutum esse, non enim vna hora tantum, vt sentiunt quidã, aut diebus aut hebdomadis aliquot in paradiso permansit. Quin potius verisimillimum est aliquot annis in eo Dei voluntate permansisse, vt sentit Georgius Cedrenus,quo opera Dei adminiculo Spiritus sancti & contemplatione diuturniore firmiter edoctus,illa posteris suis enarrare posset. Cum igitur longissimæ tum essent vitæ hominum,vera Dei doctrina paucorum traditione, nimirum triũ, Adam Mathusalem,Noe, ad Abraham peruenit,cuius deinde sacro cum Deo fœdere,facile ad Mosem vsq; in posteris Iacob reseruata est. Verum sub eius ortum nimium inualescente idololatria,voluit Deus per Mosem primorum operum suorum descriptione, homines ad vnius Dei agnitionem & cultum reducere. Genesim igitur mundi,quam ille partim ex traditione,partim ex reuelatione Spiritus sancti descripsit, hic contemplari est propositum, quo veram & integram totius orbis descriptionem, quam indagamus,assequamur. Fuit illi procul dubio frequentius cum Deo colloquiũ,in quo de creatione mundi,de natura rerũ, de Dei proposito,& alijs,quæ homini scitu erant necessaria, eruditus fuit, adduxit illi Deus animalia, vt singula perspiceret & nomina imponeret iuxta naturam eorum,quæ tam exiguo temporis spacio fieri non poterant. Author est Georgius Cedrenus in compendio historiarum, antiquos quosdam sentire, quod Adam septimo demum anno peccarit, & paradiso eiectus fuit,& efficacibus rationibus id probabile esse ostendit.

FABRICÆ MVNDI Caput 18.

De lapsu Adami.

INterea dum paradisum habitaret Adam,familiarior Deo factus, forte non satis grauiter præceptum Dei ponderans,satanæ aures arrexit,& diu patienter audiuit,qui inimicus factus Deo,quod iusto eius iudicio cœlo eiectus esset,homini insidiatus est, persuasit ei mandatum Dei in alium finem, quem ipse à Deo non audisset,datum esse,quum tamen sciret Deum creatorem suum veracem & iustum esse,nec frustra mandatum dedisse,serpentem vero mendacem,& iuste cœlo eiectum esse. Non enim dubium est,quin multam cum Deo in paradiso conuersationem & varia colloquia habuerit,in quibus de creatione & scopo rerum omnium & natura edoctus fuit, potentiam etiam Dei ex tam sapienti creatione,& recto serpentis iudicio agnouit, vt merito serpentem non audire debuerit: fecit insipienter,in hoc tamen contra Deum non peccauit,quia Deus hoc non prohibuerat. Etenim faciebat ad maiorem Dei gloriam,si Adam tentatus non peccasset,tum enim certum testimonium homo exhibuisset de se bene creato,vt erant omnia valde bona Gen. 1.v. 31. Poterat serpentis sermonẽ interrumpere,eumq; abijcere,& non peccasset. Initium quidem ad peccandum,non tamen peccatũ fuit,quod satanæ aures præbuit,Deus enim hoc non prohibuerat, & adhuc potestatem contradicendi obtinebat,sed diutior patientia & familiaritas consensum peperit, & continuo peccauit transgrediendo mandatum, quo offensus Spiritus sanctus, illum suis donis quæ in creatione acceperat,& à spiritu donec non peccaret,sustentabantur,reliquit,Deo euentum spectante,at non approbante,quia prohibuerat,Adamo vero de sua constantia experimentum faciente. De hoc lapsu verissimè & planissimè scribit Ecclesiasticus cap.15.v. 16. Deus hominem creauit ab initio, eumque arbitrio consilij sui permisit,si volueris mandata seruabis,optimaq; voluntatis fidem præstabis. Ignem & aquam tibi proposuit,ad vtrum voles manum tuam porrige,vita simul & mors proposita sunt homini,& vtrumcunque placuerit dabitur illi. Porro cum eum peccaturum Deus præsciret, cur non talem creauit, qui labi non posset? Deus omnia bene & paternè fecit, gratia erat, quod tam insignibus animi dotibus ornatus fuit, vt facile tam leui mandato obedire posset, & merito homo pro tantis donis suo creatori obediendo gratus esse debebat. Poterat ergo,vt asserit Ecclesiasticus,stare si voluisset,quod autem cecidit,illius est culpa,non prædestinantis aut volentis Dei, Deus enim omnia valde bona creauerat, & paternè disposuerat. Cum ergo peccauit, Spiritu sancto, qui antea illi familiariter cohabitabat, à quo vitam habebat non interituram si, non peccasset, priuatus est, qui

GERARDUS MERCATOR *Atlas sive Cosmographicæ Meditationes de Fabrica Mundi et Fabricati Figura* DUISBERG, 1595 THE LESSING J. ROSENWALD COLLECTION, LIBRARY OF CONGRESS Octavo